

Guia d'acció per a la *comunitat* educativa

Impulsem la Coeducació transformadora
Guia d'acció per a la comunitat educativa

Edició:

InteRed
per una educació transformadora

Continguts: [Obliqües](#)

Disseny: [PURA QUITERIA](#)

Maquetació: [Yvonne Fuertes](#)

Publicació: Barcelona, novembre 2025

Es permet lliurement copiar, distribuir i comunicar públicament aquesta obra sempre que es reconegui l'autoria i no es faci servir per a fins comercials. No es pot alterar, transformar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra.

Financia:

Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament

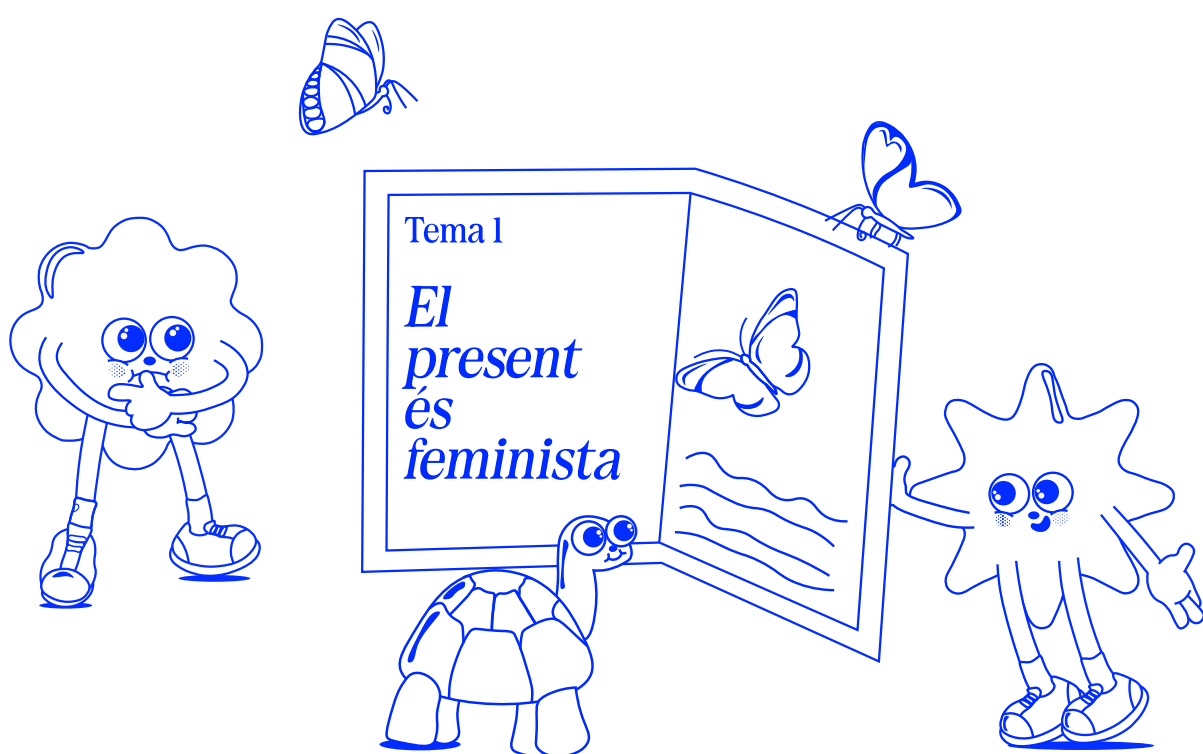
**Generalitat
de Catalunya**

El contingut d'aquesta publicació és responsabilitat exclusiva d'InteRed i de la Plataforma Unitària Contra Les Violències De Gènere i no reflecteix necessàriament l'opinió de l'ACCD.

Índex

Index

1. Introducció	6
a. Una proposta cuinada a foc lent	7
2. Què és la Coeducació Transformadora?	8
a. Una suma de mirades	9
b. Els 10 objectius de la Coeducació Transformadora	15
c. Reptes i resistències	17
3. Estratègies per a la Coeducació Transformadora	20
a. Estratègies generals	21
b. Estratègies específiques	24
4. Els canvis que volem veure	32
5. Veus del sud global	36
6. Llistat de referències	40

Introducció

Introducció

Una proposta cuinada *a foc lent*

L'any 2019, la Fundació InteRed i la Plataforma Unitària contra les Violències de Gènere, vam començar un camí amb un objectiu clar: **construir entorns educatius lliures de violències masclistes des de la perspectiva de la Justícia global**. Sabíem que era un camí llarg, ple d'obstacles i dificultats. Alhora, sabíem que per fer aquest camí trobaríem aliades amb qui treballar colze a colze i caminar plegades. Va ser així, com vam començar a construir el projecte que avui protagonitza aquest document: **La coeducació transformadora**.

Sis anys després, sota el paraigua de la coeducació transformadora, hem impulsat formacions, recerques, jornades i moltes altres iniciatives amb joves, famílies, entitats, centres educatius, grups de recerca i ajuntaments. Fruit d'aquestes experiències, hem anat identificant què és allò que permet "construir entorns educatius lliures de violències masclistes als centres educatius a favor de l'equitat i els drets humans"¹.

Després d'anys de conèixer experiències transformadores d'escoles i instituts de Catalunya, de connectar amb diferents propostes d'educació feminista i emancipadora, presentem en aquest document una proposta per **articular la coeducació transformadora al sistema educatiu català**.

Aquest document vol ser una guia d'acció per a la comunitat educativa. És a dir, no es tracta només d'una guia per donar a conèixer uns continguts, sinó que aporta estratègies concretes de canvi i fa una proposta d'estructura d'una futura estratègia d'incidència política.

La guia comença amb l'explicació i evolució del concepte de coeducació transformadora, continua amb un decàleg d'objectius que ha de perseguir una coeducació transformadora, i apunta alguns dels reptes i resistències a què fa front. Tot seguit, identifica estratègies concretes per implementar-la, i per últim, ofereix una petita guia d'incidència política per impulsar la coeducació transformadora. *Ens acompanyeu en aquesta lluita?*

¹ Veure <https://coeducaciotransformadora.cat/>

Què és la coeducació transformadora

*Què és la coeducació
transformadora*

Una suma *de mirades*

La coeducació transformadora és un concepte que hem encunyat en el marc d'aquest projecte i que s'ha anat construint els darrers anys a partir de la comprensió i incorporació de marcs de teoria social crítica, de la posada en pràctica d'experiències educatives transformadores a centres educatius concrets, i de les aportacions i reflexions d'entitats feministes i entitats de Justícia global. Totes aquestes mirades i experiències ens han ajudat a construir una proposta rica i sòlida per, des de l'àmbit educatiu, construir entorns lliures de violències masclistes que ens apropin a la Justícia global. *Fem un repàs d'aquelles mirades que ens han inspirat i ens segueixen inspirant!*

La coeducació tradicional

A finals del franquisme es van conformar els anomenats "Grups de Coeducació" que van començar a debatre, definir i lluitar per establir models coeducatius i no sexistes a l'Estat. D'acord amb aquests grups, la coeducació és un model que busca, primer, superar i qüestionar els estereotips de gènere; segon, valorar el món tradicionalment femení habitualment desprestigiats, ignorat i invisibilitzat, i tercer, incloure i atendre tota la diversitat². La coeducació parteix de la idea que la nostra societat és sexista, i que l'escola, al formar part d'aquest entorn, reproduceix el sexisme. Per aquest motiu, defensa que l'alumnat, el professorat i el currículum escolar s'han de revisar i renovar.

Des del projecte de coeducació transformadora abracem el concepte de coeducació, ja que ens sentim hereves de totes aquelles feministes que van lluitar per una educació més feminista i que buscava potenciar la igualtat d'oportunitats entre homes i dones. Sense elles, no seríem aquí! Tot i així, parlem de coeducació transformadora, per fer evolucionar aquest model educatiu amb la incorporació d'altres perspectives que ens permeten transformar radicalment la societat des de l'educació. A continuació us les presentem!

La perspectiva feminista interseccional

Els feminismes, en tota la seva diversitat, han tingut l'educació com un dels seus canals de transformació i per això han anat enriquint la proposta original de coeducació per donar peu a diferents pedagogies feministes. La perspectiva feminista ha contribuït a superar la visió clàssica de la coeducació al visibilitzar les mancances de l'educació mixta, i fins i tot de l'enfocament de gènere, a l'hora de contribuir a posar fi a les desigualtats i violències de gènere. Des d'aquesta perspectiva, s'entén i s'analitza el gènere com un espectre i una construcció social, escapant del pensament binari i dicotòmic de masculí-femení com categories aïllades i oposades, i abraçant una major diversitat.

² Ulleres per esquerrans, *Curs d'educació amb perspectiva de gènere i feminista: eines per una educació en el lleure més justa, conscient i lliure* (2015)

La perspectiva feminista defensa que la coeducació ha d'anar més enllà d'educar nens i nenes junts i aposta per transformar les relacions de poder de gènere i en intersecció amb els altres eixos de poder, des de l'educació. Aquesta visió suposa que l'educació assumeixi el compromís polític de revertir les desigualtats socials i posar fi a totes les violències mitjançant les eines de què disposa. Així doncs, el rol dels centres educatius ha de ser actiu per tal d'identificar i actuar front les desigualtats i les violències i ha d'educar perquè tota la comunitat educativa sàpigui identificar i transformar les relacions de poder injustes.

Pel que fa a la perspectiva interseccional, ha suposat un revulsiu cap a la perspectiva de gènere i el feminisme liberal burgès en tant que ha apuntat que les desigualtats de gènere no existeixen de forma aïllada, sinó que s'entrecreuen amb altres eixos d'opressió com la classe social, la raça³, l'orientació sexual, la identitat de gènere, la religió, la capacitat o l'origen, entre moltes altres. Aquesta visió holística permet entendre que les experiències de discriminació i violència són múltiples i complexes, i que per adreçar-les de manera efectiva, cal una anàlisi que consideri la interconnexió de totes aquestes categories i pensar intervencions específiques i adaptades.

En el context educatiu, això implica anar més enllà d'adreçar només les desigualtats i violències de gènere i suposa explorar com la diversitat de privilegis i opressions es manifesten en les vides de tota la comunitat educativa.

La perspectiva interseccional va néixer dels moviments de base afroamericans com a crítica al feminisme blanc, liberal i burgès dels anys 70, que menystenia les experiències de vida de les dones no blanques. Les reflexions sobre interseccionalitat es donen per primera vegada en diversos moviments de dones negres, de classe treballadora i lèsbics com el Combahee River Collective⁴, però va ser la jurista afroamericana Kimberlé Crenshaw qui, al 1989, des de l'acadèmia va encunyar el concepte "interseccionalitat" i va posar nom al fenomen que explica l'engranatge amb què operen els diferents sistemes d'opressió, com l'heteropatriarcat, el capitalisme, el racisme i el colonialisme.

La perspectiva ecofeminista

La perspectiva ecofeminista neix de la confluència entre el feminisme i l'ecologisme i ens ofereix un marc fonamental per a la coeducació transformadora. La seva premissa central és que existeix una connexió estructural entre la dominació de

³ Entenem la raça com una construcció social (i no una qüestió biològica) que classifica, diferencia i jerarquitzava les persones en funció del seu color de pell, generant discriminacions diverses a totes les persones no-occidentals ni blanques.

⁴ Combahee River Collective Statement (1977): "Estem activament compromeses en la lluita contra l'opressió racial, sexual, heterosexual i de classe, i veiem el desenvolupament d'anàlisis i pràctiques integrades com la nostra tasca principal, basades en el fet que els principals sistemes d'opressió funcionen de forma interconnectada".

les dones i l'explotació de la natura, ambdues arrelades en un mateix sistema patriarcal, capitalista i colonial. L'ecofeminisme argumenta que aquest sistema es basa en dualismes jeràrquics (home/dona, cultura/natura, raó/emoció) que legitimen l'opressió i la violència cap a allò considerat "femení" i "natural".

Incorporar aquesta mirada a l'educació implica anar més enllà d'una educació ambiental superficial. Suposa, en primer lloc, visibilitzar i valorar les cures, no només entre les persones, sinó també envers el planeta, promovent una ètica de la interdependència i l'ecosostenibilitat. En segon lloc, ens emplaça a qüestionar el model de desenvolupament actual, basat en el creixement il·limitat i l'extractivisme, i a reconèixer els sabers de les dones, les comunitats indígenes i del Sud Global, que històricament han estat al capdavant de la defensa del territori i la vida.

Per a la coeducació transformadora, l'ecofeminisme és clau per entendre que la justícia de gènere és indestruïble de la justícia ambiental i que no podem construir entorns lliures de violències sense cuidar la nostra casa comuna.

La perspectiva antiracista i decolonial⁵

La perspectiva antiracista i decolonial implica un qüestionament profund del llegat històric del colonialisme i del racisme a totes les estructures de la societat, incloent-hi l'educació, i de com ha modelat les estructures de poder de les societats i les comunitats educatives. Aquests enfocaments suposen un repte majúscul per a una coeducació que vulgui ser transformadora, ja que en lloc de limitar-se a una simple inclusió de la diversitat o de la representativitat, demanen un compromís polític clar per revertir les causes estructurals i els valors culturals que perpetuen les discriminacions racials i el neocolonialisme.

La perspectiva antiracista i decolonial emplaça les institucions a una revisió profunda de les seves polítiques educatives, a abordar i combatre les relacions de poder i el racisme a les aules i als centres educatius i a una anàlisi crítica del que es considera "saber", per tal de reconèixer i incorporar veus i coneixements provinents dels Suds globals, sovint marginalitzats

⁵ En aquesta guia constatem la voluntat de treballar per incorporar la perspectiva antiracista i decolonial en el procés de reflexió i definició de la coeducació transformadora, però alhora volem deixar palès que ens trobem en una fase incipient que requereix d'un treball continuat i acompanyat per assolir-ho. Un primer exercici ha estat escoltar les veus d'activistes de Llatinoamèrica per entendre com conceben una educació despatriarcalitzadora, recollides a l'apartat 5.

Les pedagogies crítiques i les aportacions des del Sud global

Els feminismes i les teories socials crítiques, en les seves anàlisis i propostes polítiques, han situat l'escola com una institució que sovint ha reproduït les desigualtats socials i les violències masclistes i racistes. Aquesta crítica ha servit per repensar i proposar nous marcs pedagògics que avui acompanyen molts projectes educatius emancipadors. No obstant això, és fonamental enriquir aquesta visió amb les pedagogies populars i decolonials del Sud global, que neixen de les lluites concretes per l'alliberament i la dignitat.

Mentre que la pedagogia crítica occidental sovint se centra en la conscienciació a l'aula, les pedagogies del Sud (com l'Educació Popular de Paulo Freire, les propostes del "Buen Vivir" o el "sentipensar") ens recorden que l'educació és una pràctica política arrelada en la comunitat i el territori. Aquestes pedagogies valoren els sabers col·lectius i ancestrals, la tradició oral, el cos i les emocions com a fonts legítimes de coneixement, desafiant l'hegemonia del pensament purament racional i academicista.

Alguns dels elements clau que configuren l'enfocament pedagògic d'aquestes aportacions crítiques són:

1. L'aposta per metodologies actives, participatives i vivencials que parteixen de l'experiència de l'alumnat i promouen un aprenentatge significatiu i aplicat a la realitat.

2. Fomentar l'emancipació crítica d'infants i joves, entesa no només com la capacitat de pensar per un/a mateix/a, sinó com l'habilitat d'actuar col·lectivament per transformar el seu entorn en favor de la justícia.

3. Pensar els processos educatius tenint en compte tots els contextos d'interrelació de les persones al llarg de la vida (família, escola, associacions, xarxes socials...) com a espais d'aprenentatge, incorporant la perspectiva comunitària.

Consolidar una coeducació transformadora implica, per tant, treballar per diluir els límits entre l'educació formal i no formal, per incorporar la perspectiva comunitària i perquè l'educació assumeixi el seu compromís polític amb la transformació social.

⁶ Per saber-ne més, consultar la guia "Educar per a Futurs Alternatius" de Lafede.cat (2020)

L'Educació per a la Justícia global

L'Educació per a la Justícia global (EpJG), és un paradigma educatiu que té com a finalitat promoure processos educatius que fomentin la presa de consciència sobre la interrelació entre les injustícies globals i les locals, per així poder identificar i construir alternatives estructurals. Des de la defensa dels drets humans i la cultura de pau, es busca qüestionar i transformar les estructures econòmiques, polítiques i social que generen desigualtats i violències i que operen a escala global i local.

L'EpJG proposa que l'educació sigui un procés que fomenti la presa de consciència sobre les problemàtiques globals i les locals, que promogui el pensament crític i que suposi un procés d'empoderament i d'assumpció de responsabilitats individuals i col·lectives per assolir un canvi sistèmic que generi realitats més justes i equitatives.

L'Educació per a la Justícia global és un marc que es configura des de la perspectiva feminista, antiracista i anticapitalista. L'EpJG s'ha consolidat a Catalunya a través del treball de les entitats de Lafede.cat⁶ i s'ha estès a les entitats del Tercer Sector, a l'educació no formal i a la cooperació per al desenvolupament. Amb el concepte de coeducació transformadora volem traslladar els principis de l'EpJG a l'educació formal, juntament amb les altres corrents de pensament de què s'inspira.

...i ara sí, definim “La coeducació transformadora”!

Entenem la coeducació transformadora com aquella que aposta per una educació feminista, antipatriarcal i antiracista, per la prevenció de les violències masclistes i les discriminacions múltiples i que promou una consciència crítica i l'apoderament col·lectiu per fer front a les causes que generen desigualtats i conflictes en el món.

En síntesi, la coeducació transformadora és un procés educatiu ambiciós que va més enllà de la simple igualtat de gènere i abraça una visió complexa i dinàmica de la justícia. En qüestionar les arrels del patriarcat i les desigualtats globals a través d'un enfocament feminista interseccional i metodologies pedagògiques innovadores, aquesta guia busca ser una eina per fomentar un canvi profund i durador en la nostra societat, començant des de l'aula.

Fontaments teòrics

La coeducació transformadora ha sorgit de repensar les clàssiques propostes de coeducació (igualtat de sexes) amb les ulleres de l'educació per la justícia global i les aportacions teòriques del feminisme interseccional i decolonial

Coeducació Transformadora

EIXOS

Eix 1

Les cures del planeta i de les persones des d'un enfocament ecofeminista i de l'economia feminista

Eix 2

Reconeixement i celebració de la riquesa que suposa la diversitat d'identitats i garantia dels drets de totes les persones

Eix 3

La promoció d'una educació afectivo-sexual respectuosa i diversa

Eix 4

La prevenció i abordatge de les violències masclistes i lgtbifòbiques

Què? continguts

- Sabers per aproximar-se críticament a com funciona el món
- Visibilitzar referents no normatius i hegemònics

Com? metodologies

- Metodologies participatives, diverses, flexibles i contextualitzades
- Referència a l'ètica de la cura de si mateix i dels altres, així com a l'ètica de la justícia o la cultura de pau com enfocament per afrontar de manera pacífica i creativa els conflictes

On? espais

Cal tenir en compte la dimensió emocional-simbòlica constitutiva dels espais en referència a la seguretat i benestar o malestar que aquests proporcionen a les persones que els habiten (Rodó, 2021)

Els *10 objectius* de la coeducació transformadora

Ja tenim clar d'on beu la nostra proposta i comptem amb una breu definició. Però per aprofundir en el concepte de coeducació transformadora, hem identificat 10 objectius que ha de perseguir qualsevol projecte o política que vulgui perseguir una coeducació transformadora. Tot seguit us els presentem!

1 Fa del centre educatiu **un espai on construir relacions justes, sanes i lliures** de violències de tota mena. Ho fa qüestionant els estereotips de gènere, d'edat, de classe, racistes... i oferint un entorn segur on construir les pròpies identitats lliurement.

2 Proporciona eines a l'alumnat i al professorat perquè **compregui i analitzi de forma crítica les causes de les desigualtats i violències** des d'una mirada local-global i des d'una mirada interseccional.

3 Equipa a l'alumnat amb les **competències necessàries per poder transformar** el seu entorn des del compromís amb la Justícia global, els feminismes i la defensa dels drets humans, i comprèn aquest procés com un camí d'apoderament individual i col·lectiu.

4 **Posa en valor l'aportació i el rol, al llarg de la història, de nenes, adolescents, dones** i altres col·lectius dissidents o infrarepresentats.

5 Estableix una **organització de centre compromesa amb la Justícia global, els feminismes i la prevenció de les violències múltiples** i per això es posiciona en causes socials i al costat de les demandes dels moviments socials, entitats d'educació no formal i entitats de Justícia global i de drets humans.

6 **Situa les cures i la sostenibilitat de la vida i del planeta al centre** de la gestió de tota la comunitat educativa. Això passa per reconèixer, valorar i visibilitzar els treballs de cures i les cadenes globals de cures, i per distribuir equitativament el treball reproductiu que sosté i garanteix el bon funcionament dels centres i espais educatius.

7 **Construeix una comunitat diversa i cohesionada** conformada per docents i equips directius, alumnat, famílies, educadors/es on tothom suma des de les seves capacitats diverses. Per això estableix mecanismes de participació inclusius i transparents on es fomenta la participació equitativa de l'alumnat a la presa de decisions dels centres i espais educatius.

8 **Posa en valor els processos** amb vista a defugir la cultura productivista del sistema capitalista i a dedicar el temps i espai necessaris per revisar i aprendre dels processos. Per això, estableix formes de seguiment, avaluació i rendició de comptes transparents i participatives sobre els avenços i aprenentatges en la implantació de la coeducació transformadora.

9 **Sensibilitza i fa xarxa amb altres agents socials i educatius** per tal de compartir i impulsar conjuntament la coeducació transformadora.

10 **Impulsa processos d'incidència política⁷ cap a l'administració pública** per tal que la coeducació transformadora formi part de l'aposta del Departament d'Educació i totes les administracions vinculades a l'educació formal i no formal, i perquè hi destini els recursos necessaris.

⁷ Entenem per incidència política totes les accions col·lectives i organitzades que persegueixen modificar lleis, regulacions i polítiques públiques a qualsevol nivell.

Reptes *i resistències*

Avançar cap a una coeducació transformadora només serà possible si aconseguim superar un seguit de reptes estructurals, així com resistències socials i culturals. A vegades, són resistències que potser identifiquem en nosaltres mateixes o bé en altres entitats o l'administració pública. Identificar aquests obstacles és un primer pas per a superar-los i generar propostes de canvi sostenibles en el temps.

Us proposem fer una lectura a les següents resistències i reptes i veure si us ressonen o els identifiqueu al vostre entorn!⁸

Ja eduquem per a la igualtat!

Encara avui molts centres conceben que si barregen nens i nenes a les aules, ja estan coeducant i promovent la igualtat d'oportunitats entre gèneres. És una mirada que abraça les posicions més inicials de la coeducació, però que no incorpora la perspectiva feminista interseccional ni totes les altres corrents que han servit per visibilitzar les mancances de la coeducació tradicional. Aquesta mirada es concep a ella mateixa com a neutra políticament. Tanmateix, al no adreçar directament les violències masclistes i les relacions de poder, ni apostar per mecanismes per transformar-les, està prenent un rol passiu enfront les diverses violències que operen als centres i, a la pràctica, està reproduint-les.

Ja ens hi posarem, ara no és prioritari!

També s'ha identificat un sector del professorat que no se sent interpel·lat per les propostes coeducatives. Si bé no les confronten directament, advoquen per posposar tot allò que es faci al centre que tingui a veure amb una aposta feminista, per exemple, posant resistències a la transversalització o a projectes específics.

⁸ Per saber-ne més, llegir l'informe "La Coeducació Feminista a Catalunya. Pràctiques de referència i reptes" d'EduAlter i Grup d'Educació i Gènere (2020-2021)

Ens falten temps, recursos i espais

La manca de recursos és un element compartit per molt del professorat que té ganes i predisposició per impulsar iniciatives coeducatives al centre. Això implica que moltes iniciatives són possibles gràcies a hores extra i no remunerades de docents compromesos/es però que es van cremant a poc a poc. Alguns equips directius, malgrat mostrar confiança, no faciliten els recursos necessaris per impulsar les iniciatives. D'altra banda, la manca de recursos, en ocasions, també serveix com a justificació per amagar la innacció i/o la manca de compromís real.

Els centres educatius no ho podem arreglar tot!

La socialització diferencial del gènere, la mercantilització i hipersexualització dels cossos de les dones i nenes, el mite de la bellesa, la heteronormativitat, l'amor romàntic, la pornografia com a model de sexe, la cultura de la violació i la masculinitat hegemònica són reptes majúsculs als quals els centres educatius no hi poden fer front sols. Els centres educatius, com a agents socials, han de treballar per revertir aquest context, però necessiten que sigui un treball amb la implicació de tota la ciutadania!

Com entomo això? Em falta formació!

Hi ha una manca de formació generalitzada per afrontar situacions de violències a l'aula o per saber transversalitzar la perspectiva feminista interseccional al currículum i al dia a dia del centre educatiu. Això passa per assumir que el compromís amb la coeducació transformadora i la fi de les violències ha de ser una aposta transversal de centre i no només una responsabilitat individual.

El feminisme va en contra meu, em sento atacat!

Les recerques fetes fins al moment han identificat un nombre important d'alumnat —sobretot nois joves— que se senten atacats i es mostren reactius als temes relacionats amb els feminismes. Algunes actituds identificades d'aquestes masculinitats reticents tenen a veure amb fer bromes masclistes o LGTBI-fòbiques i a construir la seva identitat en oposició al feminisme i la diversitat. És urgent trobar canals de comunicació amb aquests perfils que no generin rebuig i que afavoreixin tenir un diàleg compromès que permeti canvis d'actituds.

Estan adoctrinant els nostres fills/es

Si bé moltes famílies acompanyen i lideren des de les AFA propostes per implementar la coeducació al centre, també n'hi ha moltes que no entenen el significat ni els beneficis d'una coeducació transformadora i per això es mostren reticents, i d'altres que s'hi oposen clarament per motius polítics i/o religiosos.

Estratègies per a la coeducació transformadora

*Estratègies per a la
coeducació transformadora*

Estratègies *generals*

Per tal d'assolir els 10 objectius i per superar els reptes i les resistències anteriors, es presenten, a continuació, un seguit d'**estratègies generals** que ens permeten apropar-nos a una coeducació transformadora.

1. Establir un compromís clar i sostenible amb la coeducació transformadora

Generem un consens dins la comunitat educativa, identifiquem els reptes pendents per a realitzar el procés de canvi i establim els recursos necessaris per anar duent a terme aquest camí de transformació. Podem començar creant una comissió formada per representants de la comunitat educativa amb temps i recursos per plantejar una estratègia de centre que pugui impregnar-ho tot i que compti amb el suport de l'equip directiu.

2. Consolidar una cultura curosa

Apostem per la coeducació transformadora perquè volem que tothom, sense excepcions, pugui viure lliurement, sense relacions de poder, amb dignitat i benestar. Per això, cal treballar per consolidar una cultura de tolerància, de cures, de compromís i corresponsabilitat i lliure de violències als centres educatius, on totes les persones se sentin a gust i pugui expressar-se lliurement. Una cultura curosa suposa prendre's temps per qüestionar-nos, per revisar els nostres pensaments, creences i biaixos actuals, i per començar o continuar el nostre procés de deconstrucció.

3. Creació d'espais segurs i lliures

Treballar per convertir el centre educatiu en un espai segur per a tothom és una tasca complexa, però poden contribuir-hi la creació de comissions de gènere, LGBTIQ+ i/o antiracistes; la creació de comissions liles i de bústies anònimes, identificar persones de referència per a la denúncia, acompanyament i gestió de casos, i sobretot, amb posicionaments clars i unànimes del centre davant qualsevol tipus de violència.

4. Transformació dels espais físics i simbòlics

Repensar l'arquitectura i els usos dels espais i dels espais simbòlics (murs, llibreria, lavabos, miralls, bar...) per crear entorns lliures de sexisme, LGTBI-fòbia i altres discriminacions.

5. Educació afectivo-sexual integral

Establir espais d'educació sexual integral en totes les etapes educatives, de forma clara i contundent. Especialment a la primera infància i a l'educació primària i secundària. És imprescindible fomentar la cultura del consentiment, la corresponsabilitat en les relacions,

normalitzar la diversitat de cossos, educar en els drets sexuals i reproductius i analitzar críticament el sistema sexe-gènere-sexualitat basat en la norma cisheterosexual i patriarcal.

6. Educació crítica sobre les relacions de poder

Garantir la incorporació de metodologies i sabers que fomentin el pensament crític per tal de poder aprendre a posar en dubte les relacions de poder i les violències múltiples per als diferents eixos d'opressió i les relacions Nord-Sud globals, oferint eines i canals per a la transformació i el compromís cívic mitjançant projectes de centre en aliança amb els moviments socials.

7. Normalització d'identitats de gènere diverses

Impulsar la realització d'accions per part de les persones de referència, com docents, equips directius o famílies, com a mecanismes per trencar amb els estereotips de gènere i els mandats normatius i normalitzar la diversitat.

8. Implicació dels homes cishetero

Teixir aliances i demanar una implicació més activa dels homes cis-heterosexuals és crucial per desmuntar les masculinitats hegemòniques i oferir referents masculins positius a l'alumnat, especialment per als nois cishetero.

9. Revisió dels currículums

Revisar els currículums per incloure referents de totes les edats, gèneres, identitats sexuals, de diferents orígens i cosmovisions és essencial per compensar la manca històrica de representació. Implementar, per una banda, projectes, accions i intervencions específiques i, per l'altra, garantir la transversalització de la coeducació transformadora en totes les àrees educatives.

10. Revisió del llenguatge

Fent ús de llenguatge inclusiu al centre i als documents, ja sigui utilitzant termes neutres ("alumnat", "professorat") o desdoblant ("els alumnes i les alumnes"), com a estratègia central per visibilitzar i incloure totes les identitats. També és important aprendre a preguntar a les persones pels seus pronoms per tal d'incorporar la visibilització i respecte cap a les diferents identitats de gènere.

11. Transformació a través d'activitats diverses

Organitzar jornades temàtiques (8M, 21M, 25N, 28J), tallers, debats, d'exposicions i projectes que adrecin les demandes feministes, antiracistes i LGBTIQ+ des de les diferents àrees (literatura, ciència, arts, esports).

12. Formació i qüestionament constant del professorat

És fonamental que el professorat es qüestionari constantment la seva pràctica i s'actualitzi per evitar perpetuar desigualtats i violències sense adonar-se'n. Això passa per revisar les seves actituds i creences basades en el sexisme, l'adultcentrisme, el capacitisme, el racisme i qualsevol altre sistema d'opressió, i per adquirir un compromís per aprendre a transformar les seves pràctiques.

13. Aliances amb moviments socials

L'educació formal necessita comunicar-se amb l'educació no formal i amb la ciutadania. Per això, és imprescindible establir aliances amb altres entitats i construir projectes educatius integrals que impactin en tota la comunitat. A més, l'aposta per una coeducació transformadora suposa un compromís social que comporta sumar als moviments socials i a les seves causes.

14. Mobilització i organització col·lectiva per a la incidència política

Promoure l'acció col·lectiva des dels centres i agents educatius per incidir en les polítiques públiques i en la transformació social. La coeducació transformadora no pot quedar-se només dins les aules, sinó que ha d'implicar-se en processos d'incidència que posin en valor l'experiència i la veu de la comunitat educativa (alumnat, professorat i famílies) en els debats educatius, i que interpel·lin l'administració i la societat sobre la necessitat d'una educació feminista, antiracista, inclusiva i transformadora.

Per tal d'aprofundir en les estratègies, a continuació, trobareu un quadre amb els 10 objectius que ha de perseguir una **coeducació transformadora** i una bateria d'estratègies específiques associades. [Quines creieu que podríeu impulsar?](#)

Estratègies *específiques*

Objectiu 1

Fa del centre educatiu un **espai on construir relacions justes, sanes i lliures** de violències de tota mena. Ho fa qüestionant els estereotips de gènere, d'edat, de classe, racials...i oferint un entorn segur on construir les pròpies identitats lliurement.

Estratègies específiques

- Establir una estratègia de centre compartida per tothom per treballar per a la igualtat i la fi de les violències masclistes i de tota mena.
- Revisar i millorar la formació, les funcions, la dotació econòmica i el reconeixement de la figura referent als centres en coeducació (actualment la Coordinadora de Coeducació, Convivència i Benestar - COCOBE).
- Apostar per l'estabilitat de les plantilles per tal de garantir la sostenibilitat i la transversalitat d'una cultura de centre coeducativa.
- Elaborar i aplicar un protocol de prevenció, abordatge i reparació de les violències masclistes, racistes i LGTBfòbiques, etc. als centres educatius.
- Formar al professorat, les direccions i les inspeccions perquè sàpiguen aplicar els protocols i actuar front les situacions de violència.
- Treballar la prevenció i abordatge de les violències amb l'alumnat amb entitats especialitzades en aquest àmbit. Treballar les noves masculinitats com a mecanisme per revertir les conductes disruptives i l'auge del masclisme entre els adolescents cishetero.
- Establiment i aplicació de mecanismes de gestió dels conflictes dins de la comunitat educativa.
- Formar al professorat i donar-li eines per evitar que reproduïxi estereotips i violències de gènere, capacitistes, adultcentristes, racistes, etc.

- Estructurar, promoure i defensar una educació sexual integral a totes les franges d'edat, que normalitzi la sexualitat, el consentiment, els drets sexuals i reproductius... i que incorpori canals d'assessorament i/o resolució de dubtes per a l'alumnat.
- Repensar l'arquitectura del pati, els usos de l'espai (més enllà de l'esport), i els espais simbòlics (llibres, murals) per crear entorns lliures de sexisme, LGTBI-fòbia i altres discriminacions.
- Acompanyar i reconèixer, si s'escau amb assessorament expert, aquell alumnat que està en procés de transició o té dubtes amb relació a la seva identitat de gènere.

Objectiu 2

Proporciona eines a l'alumnat i al professorat perquè **compregui i analitzi de forma crítica les causes de les desigualtats i violències** des d'una mirada local-global i des d'una anàlisi interseccional.

Estratègies específiques

- Desenvolupar l'actual currículum educatiu, desplegant tota la seva potencialitat i dotant d'eines i recursos adaptats a les diferents etapes educatives i matèries.
- Millorar la qualitat de la formació contínua del professorat, garantint una oferta formativa de qualitat en feminismes i violències masclistes amb eines pràctiques que puguin aplicar en el seu dia a dia.
- Garantir la formació dels equips directius en feminismes, prevenció de violències masclistes, antiracisme i Justícia global, especialment en la seva aplicació estratègica en la cultura i organització del centre.
- Incorporar a les assignatures o projectes sabers i continguts que ajudin a entendre el funcionament i els efectes de les principals estructures de dominació (tals com el capitalisme, el racisme, el colonialisme i el patriarcat).

- Oferir eines i suport al professorat perquè pugui revisar la programació anual des d'una perspectiva feminista interseccional.
- Impulsar jornades sobre temes concrets que permetin a l'alumnat aprofundir sobre estructures o desigualtats concretes (per exemple: celebrar el Dia Internacional contra el Racisme, el 21 de març).
- Posar a l'abast de l'alumnat productes culturals (sèries, pel·lícules, llibres, influenciadors/es) que comparteixin una visió crítica del món i generar espais de reflexió per generar consciència crítica i construcció conjunta de coneixement.

Objectiu 3

Equipa a l'alumnat amb les **competències necessàries per poder transformar** el seu entorn des del compromís amb la Justícia global, els feminismes i la defensa dels drets humans, i comprèn aquest procés com un camí d'apoderament individual i col·lectiu.

Estratègies específiques

- Incorporar metodologies actives i participatives que permetin a l'alumnat reflexionar i posicionar-se respecte a problemàtiques del seu entorn i del món.
- Treballar per projectes que suposin donar resposta a reptes complexos de l'entorn de l'alumnat.
- Plantejar projectes d'aprenentatge servei⁹ amb entitats properes a la comunitat de l'alumnat.
- Celebrar les diades de referència en antiracisme, feminismes i ecologisme com a oportunitat per reflexionar i intervenir en la realitat quotidiana del centre i en tota la comunitat educativa.

⁹ Aprenentatge Servei (ApS): Proposta educativa que combina l'adquisició de coneixements i competències amb un servei real i útil a la comunitat, buscant la transformació social.

Objectiu 4

Posa en valor **l'aportació i el rol, al llarg de la història**, de nenes, adolescents, dones i altres col·lectius dissidents o infrarepresentats.

Estratègies específiques

- Revisar quins referents històrics o actuals s'estant compartint amb l'alumnat per trencar amb l'androcentrisme i l'eurocentrisme.
- Fer una revisió crítica de quins referents té actualment l'alumnat i quins són els seus valors.
- Afegir al calendari educatiu la celebració d'efemèrides impulsades per dones, persones no blanques o LGBTIQ+ i/o persones situades en aquestes interseccions.

Objectiu 5

Estableix una **organització de centre compromesa amb la Justícia global, els feminismes i la prevenció de les violències múltiples.**

Estratègies específiques

- Emetre posicionaments de centre clars i públics davant qualsevol violència que tingui lloc dins del centre així com davant de vulneracions de drets humans a nivell global.
- Cedir el centre perquè entitats i moviments puguin celebrar-hi actes, assemblees, reunions.
- Implicar l'administració local, especialment les persones tècniques d'educació i/o d'igualtat de gènere per coordinar accions transversals al municipi.

Objectiu 6

Situa les cures i la sostenibilitat de la vida i del planeta al centre de la gestió de tota la comunitat educativa. Això passa per reconèixer i valorar els treballs de cures, visibilitzar les cadenes globals de cures i distribuir equitativament el treball reproductiu que sosté i garanteix el bon funcionament dels centres i espais educatius.

Estratègies específiques

- Garantir els drets laborals de totes les persones que treballen al centre educatiu i eliminar les bretxes de gènere.
- Treballar per lideratges horitzontal, col·laboratiu, inclusiu i no masculinitzats al centre educatiu.
- Incorporar càrrecs o comissions concretes que liderin la transformació feminista del centre.
- Implicació de l'alumnat en les tasques reproductives (neteja, manteniment, organització d'àpats) i de cures del centre.
- Visibilització crítica del paper de les dones migrades i racialitzades i les dinàmiques Nord-Sud amb els treballs de cures, especialment les dels centres educatius.
- Parlar de la corresponsabilitat social en les tasques de la criança i les cures (per sortir de la individualització i la soledat de la criança) i fomentar la participació dels homes en la criança i les tasques de cures (models de paternitat corresponsable).

Objectiu 7

Construeix una comunitat democràtica, diversa i cohesionada conformada per equips directius, docents, alumnat, famílies, educadors/es on tothom suma des de les seves diferents capacitats. Per això, estableix mecanismes de participació democràtics, inclusivament i transparents on es fomenta la participació equitativa de l'alumnat a la presa de decisions dels centres i espais educatius.

Estratègies específiques

- Modificar la cultura jeràrquica d'organització dels centres i promoure la democràcia interna als claustres.
- Fomentar la presa de decisions participada i democràtica tenint en compte el rol de tots els agents que participen del centre educatiu.
- Facilitar una participació inclusiva a totes les famílies del centre i afavorir el seu compromís amb el centre mitjançant l'augment d'hores de tutoria i actes escolars.
- Impulsar projectes per visibilitzar i celebrar la diversitat de famílies que hi ha al centre educatiu, així com normalitzar i cuidar la diversitat religiosa.
- Realitzar una revisió del llenguatge per tal de visibilitzar i incloure totes les identitats en els espais de participació i tots els canals de comunicació interns i externs.
- Garantir el compliment de tota aquella normativa enfocada a la participació de l'alumnat en espais de participació del centre.
- Generar espais participatius que empoderin aquells col·lectius que tendeixen a ser invisibilitzats.
- Impulsar comissions concretes de feminismes, antiracisme i LGTBIQA+ a les quals l'alumnat esdevingui impulsor d'iniciatives per promoure la coeducació transformadora.
- Recollir les opinions i visions de l'alumnat assegurant una representació de la diversitat del centre, i prendre mesures d'acord amb les seves necessitats i desitjos.

Objectiu 8

Posa en valor els processos amb vista a defugir la cultura productivista del sistema capitalista i a dedicar el temps i espai necessaris per revisar i aprendre dels processos. Per això, estableix formes de seguiment, avaluació i rendició de comptes transparents i participatives sobre els avenços i aprenentatges en la implantació de la coeducació transformadora.

Estratègies específiques

- Incorporar càrrecs o comissions concretes que liderin la transformació feminista del centre.
- Definir un pla d'acció amb mecanismes de seguiment i d'avaluació que permetin recollir els resultats assolits, així com els aprenentatges del procés de canvi, amb vistes a transcendir cap a una coeducació transformadora.
- Garantir els recursos necessaris per dur a terme una transició feminista al centre.

Objectiu 9

Sensibilitza i **fa xarxa amb altres agents socials i educatius** per tal de compartir i impulsar conjuntament la coeducació transformadora.

Estratègies específiques

- Sensibilitzar a sindicats educatius, mitjans de comunicació, AFA's, fundacions educatives i altres entitats del tercer sector sobre el significat i l'abast de la coeducació transformadora.
- Impulsar accions conjuntes amb els agents anteriors per difondre i promoure la coeducació transformadora de forma coordinada i així augmentar el seu impacte.

Objectiu 10

Impulsa processos d'incidència política cap a l'administració pública per tal que la coeducació transformadora formi part de l'aposta del Departament d'Educació i totes les administracions vinculades a l'educació formal i no formal, i perquè hi destinin els recursos necessaris.

Estratègies específiques

- Identificar les persones amb poder simbòlic i amb capacitat per incidir i dur a terme canvis als centres educatius i/o en les polítiques públiques.
- Identificar els espais i canals per incidir a l'administració pública (en tots els seus nivells) per impulsar la coeducació transformadora.
- Definir i impulsar una estratègia d'incidència i mobilització des de baix, que aglutini centres educatius, entitats, associacions de professorat, sindicats i organitzacions expertes que comparteixin el marc de la coeducació transformadora.

*Els canvis que
volem veure*

**Els canvis que
volem veure**

Per tal d'impulsar una coeducació transformadora, a continuació es proposen un seguit d'**accions d'incidència** enfocades a diferents públics.

Per començar: una bona diagnosi de la realitat per situar una proposta concreta

Avançar cap a la coeducació transformadora vol dir impulsar canvis profunds en el sistema educatiu, però per arribar-hi cal anar pas a pas i marcar-se objectius realistes que permetin avançar cap als canvis estructurals que volem aconseguir. El primer pas és identificar un canvi concret que pugui ser possible en un període de temps curt, per exemple, una legislatura. Per fer-ho, cal analitzar bé el context: tenir present quines són les prioritats actuals del govern en educació i igualtat de gènere, entendre quines problemàtiques socials són rellevants a l'entorn, conèixer les dades disponibles i veure quin marc legal pot donar suport a la proposta.

👉 Alguns apunts rellevants sorgits del grup focal

En l'actual context d'auge de l'extrema dreta a Catalunya i al món costa trobar consensos socials i al món educatiu. Ara bé, un element comú que moltes famílies i docents apunten és que les aules són espais on cada cop hi ha més **violència i malestar** entre l'alumnat i el professorat. Alhora, la literatura científica a l'abast afirma que **quan hi ha major benestar entre l'alumnat, els resultats educatius milloren**. Precisament, els resultats educatius són una de les principals preocupacions de l'actual Departament d'Educació... Potser trobarem consens en **articular una estratègia per adreçar les violències i promoure el benestar de l'alumnat i docents?**

Un relat sòlid, transformador i convincent per a la nostra proposta

Una diagnosi acurada de la realitat ens portarà a visualitzar una proposta concreta que ens acosti a la coeducació transformadora. Ara és el moment de construir un relat sòlid i convincent que ens permeti explicar al món la nostra proposta. Un bon relat transformador haurà d'incloure una descripció d'una problemàtica concreta i una solució. Per reforçar-ho, caldrà comptar amb dades i evidències i propostes concretes per als responsables polítics en aquella matèria.

Algunes preguntes a fer-nos:

- Tenim identificat un problema clar? Quines dades recolzen allò que nosaltres veiem com a problemàtic?
- Tenim una solució al problema? Tenim evidències que la nostra solució és la millor possible?
- El nostre relat connectarà amb la societat que ens envolta? Com haurem de modelar el relat segons els públics?

👉 Alguns apunts rellevants sorgits del grup focal

Les enquestes a nivell internacional o estatal estan legitimades per molts actors polítics i socials, elles poden ser el punt de partida per recolzar demandes que es construeixin per assolir la coeducació transformadora.

Per exemple, l'informe TALIS (Teaching and Learning International Survey) recull la veu de docents i direccions sobre les seves percepcions en educació. Pel que fa a les solucions als problemes, agències internacionals com la UNESCO, recullen bones pràctiques de polítiques educatives que també són molt legitimades i de consens per a molts agents.

Del relat a la campanya de comunicació atractiva i transformadora

Un cop tinguem un relat clar, cal dissenyar una campanya de comunicació que ens ajudi a explicar la nostra proposta de manera entenedora als diferents públics als quals ens volem adreçar, com ara decisors/es polítics, opinió pública o base social. La comunicació ha d'adaptar-se al context polític i mediàtic, escollint el to i el moment més adequats per fer arribar el missatge. És important combinar accions de comunicació visibles, com campanyes o aparicions als mitjans, amb d'altres més discretes, com reunions, articles d'opinió o trobades tancades, que ajudin a generar complicitats i influència.

Algunes preguntes a fer-nos:

- Tenim clars i identificats els diferents públics als qui ens volem dirigir? Sabem com adaptar la narrativa i els canals?
- Quin serà el fet noticable que pot captivar els mitjans públics?
- Tenim clar quin és el moment més oportú per treure la campanya?

👉 Alguns apunts rellevants sorgits del grup focal

A vegades, conceptes com feminisme interseccional, equitat racial o coeducació costen d'entendre a bona part de la població. Alhora, en un context d'auge dels discursos d'odi, fins i tot poden generar rebuig en algunes persones. És important mirar de comunicar amb un llenguatge planer i proper a la majoria de la població, sense renunciar als nostres principis.

De cara als mitjans, pot ser estratègic "vendre'ls" alguna història o cas real que puguin explicar. La publicació d'un decàleg d'idees sovint no és prou, per si sol, perquè els mitjans se'n facin ressò, i cal quelcom que atregui l'atenció, com pot ser un tema de preocupació generalitzada, com per exemple, el masclisme entre els nois joves cishetero.

Mapa d'actors polítics

Quan ja sabem quin canvi o política impulsar, és moment d'identificar i treballar amb les persones que poden fer-lo possible. Pensem qui té realment el poder de decidir o influir en aquesta qüestió i quins responsables polítics serien clau per aplicar-la. No deixem de banda l'oposició: convèncer-la o, com a mínim, generar-hi complicitats pot marcar la diferència. Ara bé, no perdem el temps amb qui és clarament opositor a la nostra proposta! Mirem també més enllà de les competències directes —de vegades, un regidor o una electa d'un consell comarcal pot obrir més portes del que sembla. I sobretot, recordem que fer incidència feminista no és només aconseguir canvis legals o normatius,

sinó també transformar les relacions de poder i construir formes de fer política més curoses, equitatives i sostenibles.

👉 Alguns apunts rellevants sorgits del grup focal

Actualment, el Departament d'Educació té com a màxima prioritat la millora dels resultats educatius en matemàtiques i català, és allà on estan centrant tots els esforços i recursos. També, procuren evitar tot canvi que generi conflicte amb docents, sindicats i comunitat educativa en general. Malgrat tot, arreu de Catalunya, molts ajuntaments segueixen apostant per avançar cap a una educació més feminista als seus municipis. Per tant, podria ser és estratègic començar per generar incidència a nivell local?

També és important cuidar i cultivar les relacions amb els i les responsables polítiques. Al cap i a la fi, una bona entesa amb un/a responsable política pot permetre que es mirin amb bons ulls les propostes que vinguin de fora.

Avalua, aprèn i celebra els avenços

Des del principi, hem d'identificar com avaluarem si la nostra estratègia d'incidència funciona. Hem de definir què voldrà dir per a nosaltres tenir èxit i quins canvis esperem aconseguir en cada etapa: potser aconseguir reunions clau, compromisos públics, canvis de discurs o noves polítiques. Cal trobar la manera de mesurar aquests avenços i revisar-los periòdicament per veure si cal ajustar el camí. L'avaluació no ha de ser només una qüestió tècnica; ha de servir per aprendre, millorar i cuidar el procés col·lectiu. I no ens oblidem de celebrar els progressos, per petits que siguin — cada pas endavant forma part del camí cap a una educació més feminista i transformadora.

👉 Alguns apunts rellevants sorgits del grup focal

La incidència política és un procés llarg, sovint desgastant, i que requereix de molta mirada estratègica i canvis de timó. És crucial saber que la força ve de baix, de l'agrupació i mobilització de la ciutadania, les associacions i sindicats de professorat, fundacions educatives, entitats de Justícia global. Quan es treballa en aliança amb multiplicitat d'agents caldran espais d'escolta, de treball conjunt i de rendició de comptes, on posar en valor el procés que s'està fent i alhora, avançar per assolir els nostres objectius.

Veus del sud global

Veus del sud global

A continuació, es recullen les principals aportacions de 8 activistes llatinoamericanes que van participar en un grup de discussió sobre educació feminista i decolonial, que es va dur a terme al 2025. Considerem essencial incloure els seus arguments en aquesta guia perquè inspiren i orienten el marc teòric d'aquesta guia i són, per a nosaltres, veus de referència en el procés d'incorporar la mirada decolonial i de Justícia global a la coeducació.

Bolivia

- Adriana Guzmán Arroyo
- M. Isabel Olivera
- Mariana Soriano

Colòmbia

- Jessica Mileth
- Ana Higueta
- Yuliana Castro

Mèxic

- Ana Elena Barrios

Què és i quins objectius ha de perseguir una educació feminista, comunitària i decolonial?

Les activistes llatinoamericanes defineixen l'educació feminista, comunitària i decolonial com una eina de transformació profunda que va més enllà del currículum escolar per qüestionar i desmantellar les estructures de poder sistèmiques.

Segons **Ana Elena** (El Rebozo, Chiapas), en contextos on la paraula "feminisme" genera rebuig, el treball esdevé intrínsecament feminista sense necessitat de nomenar-lo. L'objectiu principal és la "construcció comunitària de la pau", la qual cosa implica necessàriament "mirar, qüestionar i transformar les relacions de poder existents". Afirmar que una educació transformadora s'ha de dedicar a "reteixir i guarir els vincles comunitaris històricament trencats" per la violència estructural, centrant-se en la reparació i la prevenció.

Jessica Mileth (Corporación Amiga Joven, Colòmbia) hi afegeix la necessitat d'eliminar les "postures adultocèntriques i de veritats absolutes" que sovint adopten els i les educadors/es. L'objectiu ha de ser construir "espais segurs" que validin les veus i experiències de totes les persones participants, superant el model tradicional adoctrinador per fomentar una mirada crítica.

Des de Bolívia, **Adriana Guzmán Arroyo** proposa el concepte d'"educació despatriarcalitzadora" com una alternativa més radical i estructural que la "coeducació" europea. Critica termes com "educació per a la igualtat" per ser còmplices del sistema liberal i ignorar violències sistèmiques. Per a ella, aquesta educació és la que "permet visibilitzar l'estructura de poder i dominació que opera sobre el teu cos, el teu territori, el teu temps i la teva comunitat". Considera que perquè sigui efectiva, ha de complir tres requisits: 1) tenir un projecte polític clar (com l'autonomia dels pobles); 2) seguir un procés metodològic per aprendre a pensar, sentir i decidir; i 3) emprar un "territori de les paraules" amb conceptes precisos que no es buidïn de contingut.

Sara Álvarez Medrano (Guatemala) emfatitza la importància de preguntar-se "a qui eduquem?", ja que el subjecte i el seu "lloc d'enunciació" determinen els objectius. Critica la noció d'integració europea que s'aplica als centres educatius, que sovint significa "assimilar l'alumnat nouvingut o racialitzat a una cosmovisió europea", i proposa un diàleg real amb la diferència. Sosté que l'educació no es limita a l'aula, sinó que ha d'"educar per a la vida", incorporant el cos i les emocions, oblidats per un model centrat només en les idees.

Per a **Ana Higuita** (APICP, Colòmbia), l'educació ha de ser una "eina per a la transformació de la vida", desconstruint rols i estereotips patriarcals. La seva proposta uneix l'educació popular amb la feminista per aconseguir una transformació integral que vinculi "el ser, el saber i la consciència crítica".

Yuliana (Autónomas, Colòmbia) centra la seva aportació en el "cos-territori" com a punt de partida. Proposa reconèixer els coneixements propis dels suds, enfront de les epistemologies eurocèntriques. Assenyala el llenguatge com un element clau a desconstruir i la importància de donar un "lloc d'enunciació" a les infàncies. L'objectiu final és que, després de reconèixer les estructures de poder i violència, els cossos vulnerats puguin "plantejar noves possibilitats d'emancipació i alliberament".

Finalment, **M. Isabel Olivera** (InteRed, Bolívia) subratlla que "no es pot parlar de despatriarcalització si no es parla també de descolonització". Aquesta educació ha de néixer "des de baix, des dels marges" i qüestionar institucions "sagrades" com

la família. L'objectiu és "desaprendre per poder guarir", recuperar sabers ancestrals amb "dignitat epistèmica" i apostar per allò col·lectiu enfront de l'individualisme capitalista.

Què hem de desaprendre dels models educatius neoliberals, capitalistes i patriarcals per poder construir un model educatiu diferent?

Les participants coincideixen que construir un model educatiu diferent exigeix un procés actiu de "desaprenentatge" de les lògiques neoliberals, capitalistes i patriarcals que impregnen el sistema actual.

Sara Álvarez Medrano (Guatemala) defensa la necessitat de desaprendre "l'epistemologia única" colonial que presenta Europa com el centre civilitzador. La seva proposta és ensenyar des de la infància que existeixen múltiples epistemologies: "algunes exploten els territoris i altres els cuiden". També considera crucial desaprendre a "jerarquitzar cossos" per la seva raça, classe o gènere, i reconèixer la diversitat de models de justícia, medicina o organització social que existeixen al món. Finalment, destaca la urgència de desaprendre l'individualisme, entenent que "jo existeixo perquè altres existeixen", i educar per "protegir la vida" en totes les seves formes.

Ana Higuita (APICP, Colòmbia) afirma que s'ha de transformar "tota l'estructura colonial de l'educació", desaprenent la lògica de "la nota, la competència, l'individualisme i el consumisme". Proposa com a mètode la "pedagogia

de qüestionar-ho tot" de manera constant, fins i tot dins de les pròpies organitzacions, per no reproduir les mateixes formes patriarcals. La clau, segons ella, és abraçar la possibilitat d'"allò col·lectiu" i entendre que la transformació comença en una mateixa.

Mariana Soriano (YAWAR, Bolívia) afegeix que cal desaprendre la negació de certs elements fonamentals per a la vida, proposant reintegrar tres aspectes oblidats per l'educació tradicional:

1. Els afectes i les emocions: per recuperar la part humana, el vincle i l'empatia.

2. L'ancestralitat: recordant els sabers propis de tots els territoris, inclosos els del Nord, que han estat amagats o menystinguts.

3. El cos: per superar la "rigidesa i la fredor d'un pupitre" i convertir l'alumnat en agents actius del seu aprenentatge.

Ampliant la idea de Mariana, **Ana Higueta** suggereix incorporar dos conceptes més, promoguts per l'educació popular: la "col·laboració i la solidaritat". Sosté que l'educació ha de respondre a les emergències actuals del món, fomentant valors que ens permetin "veure l'altre ésser humà com un igual".

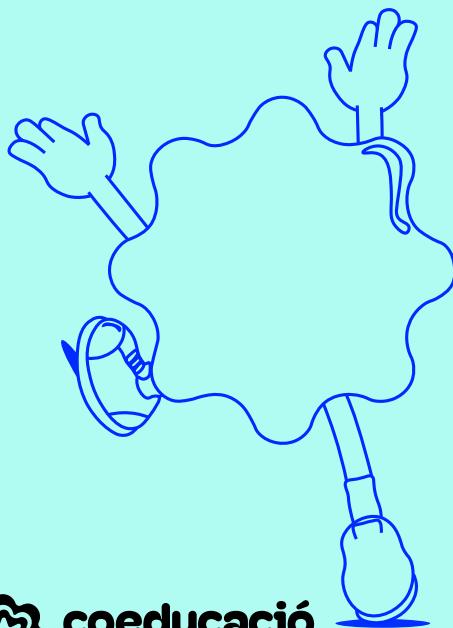
Yuliana (Autónomas, Colòmbia) proposa desaprendre les pràctiques pedagògiques tradicionals a través de canvis concrets com transformar l'espai físic (canviant les files per cercles) i descentralitzar l'aprenentatge fora de l'aula (en hortes comunitàries o al camp). A més, assenyala la paradoxa del territori europeu, que rebutja la migració mentre es construeix gràcies a ella. Per això, considera fonamental desaprendre la visió colonial que tracta les persones migrades com a simples receptores de coneixement. La seva proposta és "donar-los espai perquè comparteixin els sabers i experiències que també poden nodrir els processos educatius". Critica que s'estudiï el Sud global només per a l'"apropiació de sabers" i no per a una construcció conjunta. La clau, conclou, és reconèixer les persones migrades com a "subjectes amb sabers, experiències i coneixements" i posar a dialogar aquestes veus per sanar i transformar l'educació.

Adriana Guzmán Arroyo (Bolívia) tanca el grup focal adreçant un missatge clau a les organitzacions del Nord global: qualsevol transformació ha de començar pel professorat. Sosté que cal fer una "crítica profunda a l'academització del professorat" i que els docents han de passar primer per un procés d'"autoconeixement, autocrítica i recuperació del territori-cos", ja que no poden ensenyar una cosmovisió diferent si no la viuen i la creuen personalment.

Llistat de referències

Llistat de referències

- Fil a l'agulla. (2013). *La coeducació i la gestió de la diversitat a les aules*. https://filalagulla.org/es_ES/recursos-lectures-recomanades
- Ulleres per esquerrans. (2015). *Curs d'educació amb perspectiva de gènere i feminista: Eines per una educació en el lleure més justa, conscient i lliure*. <https://ulleresperesquerrans.cat/>
- Lafede. (2020). *Educar per a futurs alternatius*. <https://www.lafede.cat/justicia-global/>
- EduAlter i Grup de Recerca d'Educació i Gènere UAB. (2021). *La coeducació feminista a Catalunya: Pràctiques de referència i reptes*. <https://coeducaciotransformadora.cat/caixeta-lila/>
- EduAlter i Grup de Recerca d'Educació i Gènere UAB. (2021). *Anàlisi del marc legislatiu i polítiques públiques en matèria de coeducació. La coeducació a Catalunya: Pràctiques de referència i reptes*. <https://coeducaciotransformadora.cat/caixeta-lila/>
- EduAlter i Grup de Recerca d'Educació i Gènere UAB. (2021). *La coeducació a Catalunya: Pràctiques de referència i reptes. Informe de la recerca*. <https://coeducaciotransformadora.cat/caixeta-lila/>
- Grup de Recerca d'Educació i Gènere UAB. (2023). *Preguntes freqüents i respostes per a una educació transinclusiva*. <https://coeducaciotransformadora.cat/caixeta-lila/>
- Grup de Recerca d'Educació i Gènere UAB i Atlas Interseccions Crítiques en Educació. (2023). *Cap a una educació més feminista? Concepcions, dilemes i possibilitats de transformació a l'educació secundària*. <https://coeducaciotransformadora.cat/caixeta-lila/>
- Grup de Recerca d'Educació i Gènere UAB. (2025). *Benestar i malestar a l'escola: Una exploració interseccional de les experiències de l'alumnat de secundària a Catalunya*. <https://coeducaciotransformadora.cat/caixeta-lila/>
- InteRed i Plataforma Unitària Contra les Violències de Gènere. (2025). *Coeducació transformadora*. <https://coeducaciotransformadora.cat>

 **coeducació
transformadora**

Barcelona, novembre 2025